

Dones sense llar: la invisibilització de l'exclusió residencial femenina

Albert Sales

Departament de Ciències Polítiques de la UPF

Laura Guijarro

Sant Joan de Déu. Serveis Socials

Paraules clau: sensellarisme, dones, invisibilització, pobresa, exclusió residencial, violència

Tot i que el sensellarisme extrem es continua considerant una problemàtica majoritàriament masculina, la presència de dones que pateixen exclusió residencial va en augment. Aquest article analitza els trets característics del sensellarisme femení i les causes de la seva invisibilitat. S'aborden també les conseqüències d'aquesta invisibilitat i de les llacunes de coneixement existents a l'hora de dissenyar polítiques i plans estratègics focalitzats en les formes més extremes de sensellarisme. Polítiques públiques que massa sovint no tenen en compte les necessitats específiques de les dones sense llar.

1. Introducció

La proporció de dones en situació de sensellar està patint un augment en molts països i ciutats europees. Tot i les dificultats per quantificar el sensellarisme amb perspectiva de gènere, en diversos països europeus es registren indicadors que alerten d'un creixement de l'exclusió residencial femenina. A França, per exemple, s'ha detectat un increment del 22% de dones que demanen habitatge d'emergència¹ entre febrer de 2015 i febrer de 2016. A Irlanda només entre gener del 2016 i gener del 2017 l'accés de dones a serveis destinats a persones sense llar va augmentar en un 28%². Barcelona no està sent pas una excepció i, malgrat que el

1. Baromètre 115 de février 2016 - Alerte au 115 sur l'absence d'hébergement pour les femmes et les familles. Disponible a <http://www.federationsolidarite.org/publications-fnars/barometre-115/barometre-archives-menu/6549-cop-fnars-barom%C3%A8tre-115-f%C3%A9vrier-2017>

2. Homelessness report January 2016, Homelessness report January 2017. Disponible a <http://www.housing.gov.ie/housing/homelessness/other/homelessness-data>

sensellarisme femení és menys visible, no vol dir que no existeixi³.

El sensellarisme s'ha considerat i es continua considerant una problemàtica que afecta majoritàriament als homes degut a la invisibilitat de les dones que pateixen exclusió residencial. Si fem una ullada a les dades disponibles, veiem que només un 11% de les persones que dormen als carrers de Barcelona són dones (Sales et. al. 2015), i que la proporció de dones en serveis d'acollida nocturna per a persones sense sostre és del 14%. Però cal recordar que el sensellarisme té moltes cares i, malgrat que les més visibles són certament masculines (les protagonitzades per aquelles persones que dormen al ras o pernocten en serveis destinats a persones sensellar, com ara els albergs), podem afirmar que la manca d'accés a l'habitatge i els processos d'empobriment situen les dones en les situacions de gran vulnerabilitat que resten ocultes a causa d'una concepció del sensellarisme restringida i androcèntrica.

2. La invisibilitat del sensellarisme femení

A Barcelona i Catalunya les dones pateixen una major vulnerabilitat davant la pobresa que els homes⁴ (Belzunegui, 2012; Sarasa i Sales, 2009). Però, malgrat que la pobresa té rostre de dona, el sensellarisme es considera una problemàtica que afecta majoritàriament a homes. La raó principal és que les formes d'exclusió residencial protagonitzades per dones acostumen a quedar ocultes en l'àmbit privat. Existeix un sensellarisme no visible que es viu de portes endins, fora del carrer, i que implica situacions greus de precarietat habitacional que, malgrat no materialitzar-se a la via pública, limiten la capacitat de

dur a terme un projecte de vida autònom i les possibilitats de sortir de situacions de pobresa extrema.

Els processos d'exclusió residencial que porten al sensellarisme operen de diferent manera entre les dones que entre els homes. Malgrat la preocupant manca de dades oficials sobre el sensellarisme femení a la UE⁵, recerques realitzades a diferents països i ciutats permeten apuntar algunes de les causes de la reduïda presència de dones dormint al carrer arreu d'Europa i ens alerten sobre la invisibilitat de l'exclusió residencial femenina.

Investigacions realitzades a Irlanda (Mayock i Sheridan, 2012), Estats Units i Anglaterra (Passaro, 2014) coincideixen en concloure que les dones demanen ajuda dels serveis socials per resoldre problemes d'habitatge només quan fallen les xarxes de suport d'amics i familiars. En el cas de les dones amb menors a càrrec, el rebuig al monitoreig per part dels serveis socials, la por a perdre la capacitat de decisió sobre la relació amb fills i filles o a perdre'n la custòdia, són factors que expliquen que, en primera instància, es cerquin solucions informals. Quan les dones perden les

3. Les dades disponibles de Barcelona es presenten en el següent epígraf.

4. Belzunegui i Valls (2014) mostren a l'informe *La pobresa en Espanya desde una perspectiva de género* com la convergència de la taxa de risc de pobresa entre homes i dones que s'ha donat a Espanya en els darrers anys de crisi, es deu a l'empitjorament de la situació econòmica de les famílies i no considera la distribució intrafamiliar dels recursos. A través de metodologies que aproximen el risc de pobresa sota el supòsit d'independència personal, els autors conclouen que la taxa de risc de pobresa és poc sensible a les desigualtats entre homes i dones i que les dones segueixen patint amb més intensitat i freqüència la pobresa.

5. Queixa documentada repetidament per la *Women's Homelessness in Europe Network*. <http://www.womenshomelessness.org/>

possibilitats de mantenir un habitatge propi, unes relacions personals més sòlides que les masculines i la conseqüent capacitat de mobilitzar el propi capital social ajuden a no arribar a situacions de carrer o a les xarxes de refugis i albergs. Les dones, pels rols de gènere que històricament se'ls han assignat, mantenen vincles socials més sòlids amb l'àmbit familiar i amb les amistats. La pluralitat de rols en els que es desenvolupa la seva vida quotidiana sembla dotar-les d'una major capacitat de mobilitzar recursos relacionals (Bourdieu, 2000) que, en moments d'extrema precarietat, podrien protegir-les d'acabar al carrer (Escudero, 2003). D'altra banda, els homes s'identifiquen amb major intensitat i freqüència amb el seu rol laboral i amb l'obtenció d'ingressos. El trencament amb el mercat laboral provoca una ràpida erosió del significat que l'individu dóna a la seva quotidianitat (Sales et. al. 2015).

Si bé el recurs a amistats, familiars o persones conegudes pot ser per les dones un factor de protecció davant les situacions més extremes d'exclusió residencial, les pròpies xarxes de relació informals col·loquen a les dones que no poden accedir a un habitatge en situacions d'explotació i de precarietat que constitueixen, també, formes invisibles de sensellarisme amb un impacte sobre el seu benestar i sobre la seva estructura d'oportunitats a l'hora de construir un projecte de vida digne (Baptista, 2010, Mayock i Sheridan, 2012). Es tracta de situacions difícils de quantificar i de detectar, com ara viure en pisos sobreocupats sense contracte, confiant en la bona voluntat de qui les acull, estar-se en una habitació de relloguer sense cap seguretat jurídica i sense capacitat de demostrar la residència, o refugiar-se a casa de familiars que també viuen situacions de vulnerabilitat social, amb les tensions que això comporta.

Un dels resultats més evidents d'aquesta invisibilitat és que les polítiques d'atenció a les persones sense llar han estat dissenyades des d'una perspectiva masculina pensant en l'atenció a aquells afectats per l'exclusió residencial que passen més temps a l'espai públic, els quals són majoritàriament homes. Quan existeixen, les dades sobre la realitat del sensellarisme s'elaboren a través de la informació que proporcionen les entitats i les administracions públiques que proveeixen aquests serveis (Pleace, 2016). En conseqüència, les formes d'exclusió residencial que s'aconsegueixen quantificar i aproximar són les que històricament han motivat la creació dels dispositius d'atenció. A Barcelona, les dades que recull anualment la XAPSELL revelen una forta sobrerrepresentació masculina de les categories ETHOS que han constituït tradicionalment l'objecte d'intervenció de les entitats i serveis especialitzats en l'atenció a les persones sense sostre. Segons la XAPSELL, al 2015, de les persones que dormien al carrer, al voltant d'un 11% eren dones. Així mateix, entre les que pernoctaven en albergs i equipaments d'emergència, les dones constituïen un 14% del total de persones usuàries. En els equipaments residencials col·lectius i centres que ofereixen un seguiment social més intensiu, les dones eren un 20% del total de residents. En els pisos d'inclusió i altres habitatges compartits amb suport professional, eren dones un 23%. I entre les persones que vivien en habitacions de relloguer o pensions gràcies al finançament d'alguna entitat o dels serveis socials, la proporció de dones era del 30% (Sales et al. 2015).

Seguint la definició de sensellarisme que es desprèn de la classificació ETHOS, les dades de la XAPSELL són

molt precises en la comptabilització de persones que es troben en les categories més properes a la situació de carrer, però presenten llacunes importants a l'hora d'aproximar-se a les situacions d'exclusió residencial que tradicionalment no eren considerades per les polítiques d'atenció a persones sense llar. En aquest sentit, manquen dades de les categories “Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i demandants d'asil”, “Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomiadat/da en un termini definit sense un habitatge d'acollida disponible”, “Viure sota amenaça de desnonament”, “Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella”, “Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació”, “Viure en un habitatge massificat”.

Quan el fenomen del sensellarisme es redueix a les persones que dormen al carrer o que viuen en recursos residencials, la problemàtica de les dones sense llar es torna invisible (Pleace, 2016). Els registres de serveis socials públics i entitats responen a una lògica de gestió en la que el sensellarisme es considera un problema d'acumulació de problemàtiques socials i s'identifica únicament amb el fet de dormir al carrer o fer ús dels albergs. En aquesta línia, són molts els països europeus que consideren persona sense llar aquella que pernocta a la via pública o en un centre especialitzat, invisibilitzant l'exclusió residencial que no té impacte en l'espai públic. Les agències nacionals d'estadística i la legislació en matèria de serveis socials a Espanya, Itàlia, Portugal, Grècia, i a tots els països de recent incorporació a la Unió Europea, encara mantenen una definició restringida del sensellarisme. Mentre que només Dinamarca, Finlàndia, Suècia, Països Baixos, Regne Unit i Luxemburg han

adoptat les categories ETHOS per sistematitzar les dades sobre sensellarisme a nivell nacional (European Commission, 2013).

En aquells països europeus que sistematitzen les dades sobre sensellarisme de les categories ETHOS 3 i 4 (habitatge insegur i habitatge inadequat), la presència de dones es fa més visible, tot i que encara es poden trobar variacions en les definicions en les quals no totes les dones sense llar estan representades. El sensellarisme femení no es classifica sempre com a tal en àmbits com el de la salut o els serveis destinats a dones que han patit violència de gènere. De fet, una dona que ha hagut d'abandonar casa seva degut a la violència exercida per la seva parella, és classificada com una dona en risc de violència i no com una dona sense llar, i per extensió en molts països europeus, aquelles que viuen en cases d'acollida per a dones maltractades no són definides com a persones sense llar malgrat haver perdut l'espai de seguretat i de cura que proporciona un habitatge i malgrat les importants dificultats que es troben per tornar a construir una llar degut a la duresa dels mercats laboral i de l'habitatge (Pleace, 2016). (Taula 1)

3. Les dones en els serveis d'atenció a persones sense llar

El sensellarisme femení és un fenomen diferent del masculí i la seva anàlisi topa amb les dificultats per recollir dades de l'exclusió residencial que es viu fora de la via pública i de la intervenció dels serveis socials. Adoptar una definició àmplia del sensellarisme com la que proposa FEANTSA a través de la definició de categories ETHOS obliga a dissenyar polítiques que incideixin en la realitat

Taula 1. Nombre de persones sense llar a la ciutat de Barcelona. Classificació ETHOS, categories amb informació disponible (Març 2015).

Categories operatives		Persones	Homes (%)	Dones (%)	Menors de 18 anys -nois i noies- (%)
Sense sostre	1. Viure en un espai públic o a la intempèrie. ¹	693	89,03	10,97	0,00
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta de dia en un espai públic.	252	85,71	14,29	0,00
Sense habitatge	3. Viure en albergos o centres per a persones sense llar. Allotjaments temporals.	511	68,69	19,96	11,35
	4. Viure en refugis per a dones.	4	0,00	50,00	50,00
	5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil.	nd			
	6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomiadat/da en un termini definit sense un habitatge d'acollida disponible.	nd			
	7. Viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar.	481	58,63	23,28	18,09
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer.	424	52,59	30,90	16,51
	9. Viure sota amenaça de desnonament.	nd			
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella.	nd			
Habitatge inadequat	11. Viure en estructures temporals o no convencionals. ²	434	54,61	23,73	21,66
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació.	nd			
	13. Viure en un habitatge massificat.	nd			
Total		2.799	68,81	20,08	11,11

¹ Proporció d'homes, dones i menors, segons els contactes realitzats pel Servei d'Inserció Social de l'Ajuntament de Barcelona durant el mes de març de 2015

² Proporció d'homes, dones i menors contactats en assentaments pel Servei d'Inserció Social de l'Ajuntament de Barcelona durant l'any 2014.

Font: Sales et. al. 2015

de les persones que viuen en habitatges massificats o no apropiats, sota amenaça de desnonament, o a les portes de sortir d'una institució residencial o de la presó sense habitatge disponible a l'exterior. Comprendre el sensellarisme com a procés d'exclusió residencial complex comporta adoptar una perspectiva preventiva, sovint oblidada pels serveis d'atenció a les persones sense llar i, en conseqüència, parar atenció a les dones sense llar.

En centrar-se en situacions de sensellarisme altament masculinitzades, les polítiques d'atenció a persones sense llar han definit una cartera de serveis i unes metodologies d'intervenció que s'adapten millor a necessitats vinculades a estils de vida tradicionalment masculins que a estils de vida femenins. Els patrons de comportament de dones i homes quan viuen situacions d'exclusió residencial i la seva relació amb els recursos residencials d'emergència estan condicionats per un disseny androcèntric dels equipaments i pel fet que les dones es trobin en evident minoria (Pleace et. al. 2016). La sensació de por i de falta d'intimitat que ocasiona la manca de llar persisteix, de manera molt intensa, entre les dones que han de fer ús d'aquest tipus de recursos (Sales et. al. 2015), afavorint la cronificació de les dones en situació de sensellar.

A la incomoditat material de residir en un entorn masculí es suma la doble estigmatització que pateixen les dones sense sostre. A l'estigma propi de la seva situació de pobresa viscuda al carrer se suma la que prové del suposat abandonament del seu rol de cuidadora en l'àmbit domèstic. L'erosió fins a la ruptura de les relacions familiars és viscuda com a fracàs personal per les dones sense sostre i pel seu entorn (Van den Dries et. al. 2016). Aquesta

ruptura es perpetua i s'agreuja quan els equipaments residencials dificulten o impedeixen la reconstrucció d'aquests vincles. La inexistència d'espais d'intimitat en els recursos habitacionals públics i privats provoca que el restabliment de les relacions familiars es distanciï en el temps. Quan la persona atesa no pot considerar l'equipament la seva llar, difícilment el convertirà en un espai d'intimitat.

Investigacions realitzades a Suècia també apunten que les dones eviten els albergs i recursos habitacionals d'emergència social per persones sense sostre per l'estigma social que vincula la vida al carrer amb la prostitució (Pleace et. al. 2015). Entrevistes realitzades a dones que han passat per una situació de sense sostre a Barcelona evidencien que es percep fortament aquesta vinculació entre la prostitució i les dones en situació de sense sostre (Sales et al. 2015).

Les estratègies de lluita contra el sensellarisme engegades en països pioners inclouen investigar quines són les barreres que expulsen les dones dels serveis i recursos residencials per a persones sense sostre. La invisibilitat de les dones sense llar a la via pública i als recursos especialitzats no pot ser pretext per no considerar els drames derivats de l'exclusió habitacional femenina en el disseny de polítiques.

4. Diferents trajectòries, diferents necessitats: sensellarisme femení i violència

La violència masclista i el sensellarisme femení mantenen un estreta relació, en especial quan ens fixem en les situacions de carrer (Baptista, 2010). On s'ha estudiat

aquesta relació, la proporció de dones que vivien al carrer i que havien viscut situacions de violència per part de les seves parelles es revelava molt elevada. En una recerca realitzada a Irlanda l'any 2015 (Mayock et. al. 2015), el 92% de les dones entrevistades –totes elles ateses en recursos dirigits a persones sense sostre– havia patit alguna forma de violència física o abús de caràcter sexual durant la seva edat adulta, mentre que el 72% havia patit alguna forma de violència o abús en la seva infància.

A Suècia, tot apunta a que escapar de les agressions físiques per part de la parella és la primera causa de viure situacions de sense sostre per les dones (Sahlin, 2004). En els treballs realitzats a Barcelona s'evidencia que la necessitat de trencar amb els espais i les xarxes socials conegudes per tal de fugir d'una situació de violència masculina debilita la capacitat de les dones de recórrer a alternatives informals per tal de mitigar una situació temporal d'exclusió residencial (Sales et. al. 2015).

No hi ha dubte que aquestes experiències impacten de manera directa en la salut mental de les dones que les pateixen, afeblint la seva capacitat de confiar en els altres, de portar una vida autònoma i de mantenir relacions saludables. Aquesta problemàtica s'agreuja si afegim casos d'ús abusiu de drogues o alcohol, o algun tipus de treball sexual per poder sobreviure (Pleace et. al. 2016). Això fa que la situació de les dones sense llar respongui a factors múltiples i complexos que caldria no passar per alt a l'hora de dissenyar metodologies d'intervenció social adequades.

Al Regne Unit, una dona en risc de ser víctima de violència de gènere és legalment reconeguda com a persona sense

llar (Quilgars i Pleace, 2010). Aquest reconeixement és clau per accedir de manera prioritària a l'habitatge social, però estudis recents indiquen que les dones migrants casades amb ciutadans del Regne Unit segueixen sent altament vulnerables a situacions de sensellarisme derivades de la violència de gènere pel risc d'enfrontar-se a la pèrdua del permís de residència i a un procés de repatriació (Mayock et al, 2012).

Un cop al carrer, la violència i la pressió sexual segueixen sent problemes als quals les dones s'enfronten amb major intensitat que els homes. Si fem una ullada a l'enquesta de persones sensellar de l'Institut Nacional d'Estadística del 2012, les dades indiquen que un 24,2% de les dones que viuen al carrer han patit algun tipus d'agressió sexual, front al 1,5% dels homes. Un estudi d'investigació conduït per l'ONG *Crisis* a Anglaterra revela que un 58% de les dones que viuen al carrer han estat intimidades o amenaçades de manera violenta en els últims 12 mesos⁶. D'altra banda, i centrant-nos en la ciutat de Barcelona, l'informe de diagnosi de la situació del sensellarisme de l'any 2015 realitzat per la XAPSL (Sales et. al. 2015) deixa de manifest que la pressió sexual que reben les dones que viuen al carrer és molt alta, tant física com verbalment.

La por i la sensació d'inseguretat, per tant, semblen ser factors determinants per buscar estratègies alternatives a dormir a l'espai públic i, fins i tot, a acceptar un suport

6. "Homeless women are even more vulnerable than homeless men" publicat a The Guardian el 14 de febrer de 2017. Disponible a <https://www.theguardian.com/housing-network/2017/feb/14/homelessness-women-disadvantaged-channel-4-councils>

institucional rebutjat mentre les xarxes socials de suport havien estat efectives (Escudero, 2003; Pleace et. al. 2016). Les dones que han viscut en períodes més o menys curts en situació de carrer relaten situacions d'assetjament més o menys freqüents i més o menys intenses. Sovint, les dones que dormen al carrer recorren a estratègies de grup per augmentar la seva sensació de seguretat, tant agrupant-se amb altres dones com integrant-se en grups d'homes. Les dones residents en equipaments també expressen freqüentment haver estat víctimes de situacions d'assetjament sexual i gairebé sempre afirmen sentir-se en risc (Sales et. al. 2015).

5. Conclusions

Entenent el sensellarisme des de la perspectiva àmplia que ens suggereix la classificació ETHOS de situacions d'exclusió residencial, ens adonem que bona part de les dones sense llar no són considerades i comptabilitzades com a tals per les estadístiques ni pels registres d'activitat d'administracions públiques i entitats. Entre les dades oficials sobre persones sense llar no s'inclouen les víctimes de violència de gènere, que es veuen obligades a abandonar la seva llar i trenquen amb les seves xarxes socials de suport; ni les dones amb criatures a càrrec que reben suport després de perdre l'habitatge, les quals no arriben a residir en albergs pensats exclusivament per homes.

Les trajectòries vitals que porten a quedar-se sense llar són molt diverses i l'evidència empírica mostra com el gènere travessa l'experiència del sensellarisme de forma determinant. Homes i dones pateixen factors de risc diferents i viuen les situacions de pobresa i les crisis vitals de manera diferent. Les ruptures sentimentals o

de convivència, situacions d'abús per part de la parella o de violència de gènere, situen a les dones, amb o sense responsabilitats familiars, en situació de risc de pèrdua de l'habitatge. Els recursos que mobilitzen per fer front al risc d'exclusió residencial o la pèrdua de l'habitatge les porta a residir en habitacions de relloguer, pisos ocupats irregularment, pisos sobreocupats o infrahabitats. Combatre el sensellarisme que resta ocult a les estadístiques oficials requereix d'actuacions de detecció precoç a través dels serveis socials, del sistema educatiu o del sistema sanitari, i de polítiques preventives que evitin la pèrdua de l'habitatge.

L'anàlisi de l'exclusió residencial amb perspectiva de gènere ens ajuda a ampliar la comprensió del fenomen del sensellarisme i a trencar amb la desconexió entre polítiques d'habitatge dirigides al gruix de la població i polítiques d'allotjament per persones sense sostre; fa emergir el patiment ocult de la pobresa viscuda portes endins dels immobles i ens obliga a posar el focus en el dret a l'habitatge enlloc de fer-ho en les polítiques d'atenció. Però també ens obliga a reconsiderar les estratègies per atendre a qui dorm o ha dormit al carrer. Els recursos dissenyats per atendre a persones sense sostre estan pensats per atendre una població que majoritàriament és masculina. Les dones, per contra, es troben en una situació minoritària que condueix a sentiments de rebuig, frustració, vulnerabilitat i por. És, per tant, important que el disseny de mesures adreçades a qui ja no disposa d'habitatge estigui centrat en la persona i no en la cartera de serveis, facilitant així una atenció amb perspectiva de gènere, de més qualitat i respectuosa amb la dignitat de totes les persones.

Dirigir les polítiques a la provisió d'habitatge com a primer pas del procés de vinculació amb els serveis socials s'ha mostrat una estratègia més efectiva que la que inicia la intervenció en albergs i equipaments residencials col·lectius. A més, els programes 'housing first' o la creació d'unitats convivencials petites i amb un alt component d'autogestió presenten clars avantatges per a què les dones que s'han quedat sense llar reconstrueixin els vincles socials.

Redefinir el sensellarisme, considerant-lo com a resultat de la falta d'accés a l'habitatge i comprnent la relació entre les diferents situacions descrites per la categorització ETHOS ha de permetre trencar amb els compartiments estancs en què s'organitzen els serveis i les polítiques d'atenció social. Si els serveis socials s'han de centrar en la persona, no poden seguir mantenint diferències de tracte en funció de les etiquetes triades per professionals per qualificar la situació de la persona atesa. El coneixement empíric convida a deixar d'atendre "dones sense llar", "dones víctimes de violència masclista", "dones en situació de pobresa energètica" per abordar l'exclusió residencial com a eix central per a la reconstrucció de les vides de les persones afectades per múltiples problemàtiques socials.

Bibliografia

- Baptista, I. (1990). Women and homelessness. Reflections on Homelessness Research in Europe, 2010.
- Belzunegui, A. (2012). Socialización de la pobreza en España. Barcelona: Icaria.
- Belzunegui, Á & Valls, F. (2014). La pobreza en España desde una perspectiva de género, Madrid: Foessa.
- Bourdieu, P. (2008). La dominación masculina. Barcelona: Anagrama. 2000.
- EUROPEAN COMMISSION. (2013) Confronting Homelessness in the European Union. (Disponible a <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9770>)
- Quilgars, D., & Pleace, N. (2010). Meeting the needs of households at risk of domestic violence in England: The role of accommodation and housing-related support services. Communities and Local Government.
- Passaro, J. (2014). The unequal homeless: Men on the streets, women in their place. Routledge.
- Pleace, N. et. al. (2015). The Finnish Homelessness Strategy – An International Review. Helsinki: Ympäristöministeriö
- Pleace, N. (2016). Exclusion by Definition: The Under-representation of Women in European Homelessness Statistics. In Women's Homelessness in Europe (pp. 105-126). Palgrave Macmillan UK.
- Pleace, N., Bretherton, J., & Mayock, P. (2016). Long-term and Recurrent Homelessness Among Women. In Women's Homelessness in Europe (pp. 209-233). Palgrave Macmillan UK.
- Mayock, P., Sheridan, S., Parker, S., (2012). Migrant women and homelessness: the role of gender-based violence. The Role of Gender-based Violence. European Journal of Homelessness Journal, 6(1).
- Mayock, P., Sheridan, S., Parker, S. (2015). Women, homelessness and service provision. Dublin: Simon Communities.
- Sahlín, I. (2004). Central state and homelessness policies in Sweden: New ways of governing. European Journal of Housing Policy, 4(3), 345-367.
- Sales, A., Uribe, J. & Marco, I. (2015). Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció. Barcelona: Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona.
- Sarasa, S., & Sales, A. (2009). Itineraris i factors d'exclusió social. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Síndica de Greuges de Barcelona. 2015.
- Van den Dries, L., Mayock, P., Gerull, S., van Loenen, T., van Hulst, B., & Wolf, J. (2016). Mothers Who Experience Homelessness. In Women's Homelessness in Europe (pp. 179-208). Palgrave Macmillan UK.